

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

ІВАНОВА Софія Сергіївна

УДК 347.73:336.22

**ПОДАТКОВО-ПРАВОВИЙ СТАТУС
САМОЗАЙНЯТИХ ОСІБ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Ірпінь – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Університеті державної фіскальної служби України, Державна фіскальна служба України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
КУЧЕРЯВЕНКО Микола Петрович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
завідувач кафедри фінансового права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
ГУБЕРСЬКА Наталія Леонідівна,
Київський національний університет імені Тараса
Шевченка, професор кафедри фінансового права;

кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник
СЕМЧИК Ольга Олександрівна,
Інститут держави і права ім. В.М. Корецького
НАН України, старший науковий співробітник
відділу проблем державного управління та
адміністративного права.

Захист відбудеться 02 лютого 2018 року об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 27.855.02 Університету державної фіскальної служби України за адресою: вул. Садова, 55, м. Ірпінь, Київська область, 08201.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Університету державної фіскальної служби України за адресою: вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, 08201.

Автореферат розісланий 30 грудня 2017 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. О. Мацелик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сплата податків і зборів юридичними та фізичними особами створює економічне підґрунтя для реалізації державою різноманітних програм соціальної, освітньої, оборонної та іншої спрямованості. Саме завдяки діяльності цих осіб всі громадяни мають змогу користуватися благами, які держава дає суспільству. Це зумовлює необхідність всебічної державної підтримки юридичних та фізичних осіб-платників, що має починатися, перш за все, зі встановлення в податковому законодавстві адекватних обов'язків та гарантування цим особам можливості повною мірою користуватися наданими їх правами.

Правосуб'єктність фізичних осіб-платників податків суттєво відрізняється від того, якою діяльністю вони займаються. Участь фізичної особи у діяльності певного виду зумовлює віднесення її до кола самозайнятих осіб, правовий статус яких суттєво відрізняється від правового статусу звичайної фізичної особи-платника податку. Відмінність виявляється в процесі реалізації всіх складових податкового обов'язку, що впливає на його виконання в цілому. Наявність статусу самозайнятої особи відбивається і на її економічній мотивації, адже в даному разі фінансовий результат її діяльності переважно залежить від неї самої, а не від роботодавця. Підтримка діяльності самозайнятих осіб в змозі підвищити ефективність їх діяльності та, відповідно, надходження до бюджетів різних рівнів від сплати податків.

Теоретичним підґрунтям дослідження стали праці фахівців із загальної теорії держави і права, адміністративного, фінансового права, теорії управління: В. Б. Авер'янова, С. С. Алексеєва, О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурки, А. І. Берлача, Ю. П. Битяка, В. Т. Білоуса, Л. К. Воронової, О. П. Гетманець, О. О. Головашевича, І. П. Голосніченка, П. В. Діхтієвського, Є. В. Додіна, Л. М. Касьяненко, С. В. Ківалова, М. І. Кречетова, І. Є. Криницького, А. Т. Ковальчука, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, В. В. Копейчикова, А. М. Куліша, М. П. Кучерявенка, Н. П. Матюхіної, А. О. Монаєнка, Н. Р. Нижник, Л. А. Савченко, О. Ф. Скакун, О. І. Остапенка, В. П. Петкова, О. В. Покатаєвої, В. М. Поповича, П. М. Рабіновича, О. Г. Фролової, В. О. Цівини, Н. В. Шевцової, В. К. Шкарупи, А. М. Шульги та ін.

Проте існуючі дослідження або торкаються окремих аспектів діяльності самозайнятих осіб, або проведені на основі законодавства, що втратило чинність. Недостатня теоретична розробленість проблем правосуб'єктності самозайнятих осіб пояснюється безсистемним розвитком правозастосовної діяльності в досліджуваній сфері.

Одним із визначальних чинників вибору теми дослідження стала відсутність спеціальних наукових праць, присвячених правовому регулюванню статусу самозайнятих осіб в Україні в сучасних умовах, тоді як необхідний усебічний аналіз системи їх прав та обов'язків, їх класифікація, визначення співвідношення прав та обов'язків самозайнятих осіб та інших фізичних осіб-платників податків, з'ясування впливу нормативного закріплення їх прав

та обов'язків на процедури реалізації цієї категорією платників як окремих складових податкового обов'язку, так і їх сукупності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження відповідає Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», що схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/1215, Дисертація виконана на кафедрі фінансового права Університету державної фіскальної служби України і є складовою науково-дослідної роботи кафедри за темою «Правове забезпечення фінансової безпеки України» (номер державної реєстрації: 0117U004165).

Тема дисертації затверджена вченою радою Національного університету державної податкової служби України (протокол № 10 від 26.06.2014 р.). Редакція цієї теми була розглянута координаційним бюро Національної академії правових наук України, яке підтвердило її актуальність, коректність формулювання, також доцільність дослідження у вигляді дисертації за спеціальністю 12.00.07, що відображено у позитивному відгуку бюро.

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає в розробці на основі дослідження різних аспектів правового регулювання статусу самозайнятих осіб як платників податків з урахуванням досягнень науки фінансового права, теоретичних положень та практичних пропозицій щодо вдосконалення нормативної бази, якою встановлено права та обов'язки зазначених осіб, та обґрунтування внесення змін до чинного податкового законодавства України.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- окреслити джерела прав та обов'язків представників платників податків різних типів, в ролі яких можуть виступати окремі різновиди самозайнятих осіб (адвокати, арбітражні керуючі);
- охарактеризувати джерела формування державних доходів за участі самозайнятих осіб та податкових агентів в податкових відносинах;
- визначити специфіку правового статусу самозайнятих осіб та визначити можливість застосування ними податкових звільнень;
- охарактеризувати процедури позбавлення статусу окремих категорій самозайнятих осіб.
- диференціювати правовий статус певних різновидів самозайнятих осіб залежно від їх ролі в конкретних податкових правовідносинах;
- виявити характер впливу різного правового статусу платників податків один на одного та окреслити різні аспекти участі самозайнятих осіб у відносинах оподаткування;
- окреслити підстави виникнення податкового обов'язку окремих категорій самозайнятих осіб й визначити вплив застосування спеціальних податкових режимів для встановлення залежності реалізації процедур оподаткування від результатів економічної діяльності платників;
- розробити механізми збільшення податкових надходжень від діяльності самозайнятих осіб;

– визначити принципові особливості незалежної професійної діяльності й диференціювати самозайнятих осіб за реєстраційною ознакою;

– з'ясувати різницю між загальним і спеціальним правовим статусом учасників податкових відносин й диференціювати податкову правосуб'єктність самозайнятих осіб, що сприяють сплаті податків, від платників податків, податкових агентів, контролюючих органів;

– визначити підстави та обмеження для набуття податково-правового статусу самозайнятих осіб.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі діяльності самозайнятих осіб як зобов'язаних учасників податкових правовідносин.

Предмет дослідження – податково-правовий статус самозайнятих осіб в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових (діалектичного, історичного, логічного, системного аналізу тощо) та спеціальних (документального, порівняльно-правового тощо) методів і прийомів наукового пізнання. Їх застосування зумовлено системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту та юридичної форми. Оперування методами у їх взаємозв'язку сприяло всебічності, повноті й об'єктивності наукових пошуків, конкретності та несуперечливості висновків. За допомогою логіко-семантичного методу визначено основні категорії та поняття (підрозд. 1.1, 1.2, 2.1). Порівняльно-правовий дав змогу виявити переваги й недоліки правового статусу самозайнятих осіб в Україні та інших країнах (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1). Синтез як прийом наукового пізнання використано для узагальнення даних, отриманих у результаті аналізу властивостей та складових правового статусу самозайнятих осіб у процесі правозастосовної діяльності зі сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (підрозділи 2.2, 2.3). Метод статистичного аналізу дозволив відстежити в динаміці показники діяльності самозайнятих осіб (підрозділи 2.2, 2.3), а спеціально-юридичний (формально-догматичний) – змогу провести змістовний аналіз сучасного стану законодавчих положень, виробити пропозиції щодо усунення наявних теоретико-правових суперечностей, а також законодавчих колізій та прогалин.

Науково-теоретичну базу дослідження становлять праці українських і зарубіжних учених з фінансового та податкового права, а також теорії держави і права, адміністративного та господарського права.

Інформаційна база дослідження включає Конституцію України, нормативно-правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Державної фіскальної служби України, Міністерства економічного розвитку України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Митної служби України, що прямо або опосередковано регулюють відносини у сфері оподаткування.

Наукова новизна одержаних результатів. Робота є одним із перших в українській правовій літературі досліджень правового статусу самозайнятих

осіб як платників податків і зборів. Наукова новизна знайшла своє відображення в таких положеннях:

уперше:

– виокремлено специфічну форму законного представництва при представництві інтересів юридичних осіб, коли у відносинах з контролюючими органами їх законними представниками виступають керівники, заступники, бухгалтери та інші особи, уповноважені представляти організацію відповідно до її установчих документів, а джерелом повноважень представника при цьому є статутні документи, в яких закріплена можливість представляти інтереси юридичної особи, що відображає тісний взаємозв'язок податкового та господарського регулювання, коли фактично господарсько-правові механізми використовуються при визначенні податкового статусу зобов'язаної особи;

– визначено подвійність податково-правового статусу приватних нотаріусів як учасників податкових відносин, коли, з одного боку, вони є самозайнятими особами та мають реалізовувати власний податковий обов'язок, а з другого боку – сприяють правильній реалізації податкового обов'язку іншими фізичними особами при здійсненні операцій з нерухомістю (лише в останньому випадку їх можна віднести до категорії осіб, що сприяють сплаті податку);

– запропоновано удосконалити нормативне закріплення порядку позбавлення статусу окремих категорій самозайнятих осіб шляхом диференціації підстав такого позбавлення за ознакою деліктності, що обумовлює наявність принципово різних процедур та диференціацію наслідків їх реалізації;

удосконалено:

– характеристику правового статусу нотаріуса в податкових відносинах, який має двоякий характер: виходячи зі змісту конкретних податкових правовідносин, у яких нотаріус виступає як учасник, він може відігравати роль платника податків або суб'єкта інформаційного обміну (особи, що сприяє сплаті податків і зборів);

– підстави виникнення податкового обов'язку окремих категорій зобов'язаних учасників податкових відносин, коли юридичним фактом, який обумовлює виникнення податкового обов'язку, може бути не наявність об'єкта оподаткування, а отримання спеціального податково-правового статусу: платники єдиного податку 1 та 2 групи мають сплачувати його у фіксованому розмірі та отримання доходу як одного з різновидів об'єкта оподаткування в даному випадку не має значення для виникнення податкового обов'язку, що має значення і для деталізації правового статусу самозайнятих осіб, адже до їх кола відносяться і фізичні особи – підприємці;

– механізм обов'язкового страхування діяльності нотаріусів, що сприятиме розвитку діяльності цієї категорії самозайнятих осіб та в довгостроковій перспективі призведе до збільшення податкових надходжень до держави від їх діяльності;

набули подальшого розвитку:

– положення щодо політики розвитку самозайнятості населення у фінансово-правовому аспекті, коли окрім задоволення власних потреб населення розвиток самозайнятості сприятиме підвищенню надходжень до бюджетів різних рівнів, що обумовлено вищою мотивацією та ефективністю роботи самозайнятої особи порівняно з роботою працівника за наймом (надходження від оподаткування самозайнятих осіб мають бути більшими через заінтересованість у підвищенні власних економічних та фінансових показників);

– наукові уявлення щодо принципів особливостей незалежної професійної діяльності, яка: а) характеризує активну поведінку виключно фізичних осіб; б) стосується специфічних напрямків діяльності людини (наукова, літературна, артистична, художня, викладацька і т.д.); в) характеризує діяльність осіб із спеціальними знаннями та навичками (лікарі, приватні нотаріуси, адвокати, аудиторі, бухгалтери і т.д.); г) визначається при врахуванні певних обмежень (особа не є працівником або фізичною особою – підприємцем; особа використовує найману працю не більше ніж чотирьох фізичних осіб);

– характеристика відмінностей податкової правосуб'єктності осіб, що сприяють сплаті податків, від правосуб'єктності платників податків, податкових агентів та контролюючих органів: вони не є уособленням держави, як це відбувається із контролюючими органами, та не виражають інтерес платників (від цього вони нічого не отримують), тому їм притаманна відносна незалежність та наявність власної специфічної податкової правосуб'єктності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес і можуть бути використані у:

– *правотворчій діяльності* – при підготовці пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства України з метою вдосконалення правового статусу самозайнятих осіб та їх діяльності при реалізації складових податкового обов'язку (довідка про впровадження в діяльність Верховної Ради України № 392-455 ВР від 08.09.2017 р.);

– *науково-дослідній роботі* – для подальших наукових досліджень складових податкової правосуб'єктності самозайнятих осіб;

– *навчальному процесі* – при викладанні у вищих освітніх закладах дисциплін «Фінансове право» і «Податкове право», підготовці навчальних посібників та підручників із зазначених дисциплін (довідка про впровадження в навчальний процес Класичного приватного університету № 1184 від 01.09.2017 р.);

– *правозастосовній сфері* – при проведенні науково-методичних семінарів із працівниками контролюючих органів із проблем застосування податкового законодавства (акт впровадження в діяльність ГУ ДФС України в Харківській області № 8372/9/20-40-13-10-11 від 08.09.2017 р.).

Апробація результатів дисертації. Матеріали дослідження доповідалися та обговорювалися на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях: «Юридична осінь 2013 року» (м. Харків, 2013 р.); «Актуальні проблеми публічного та приватного права» (м. Запоріжжя, 2013 р.); «Проблемні питання застосування Податкового кодексу України при вирішенні спорів адміністративними судами» (м. Краматорськ, 2014 р.); «Вороновські читання» (м. Харків, 2016 р.); «Вороновські читання» (м. Чернівці, 2017 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації відображено в 10 наукових працях, з яких: 4 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в іноземному виданні, 5 – матеріали конференцій.

Структура роботи. Дисертація складається із вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 199 сторінок. Список використаних джерел містить 205 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, розкрито мету, завдання, об'єкт і предмет, методологічну основу дослідження, сформульовано положення наукової новизни, наведено апробацію результатів роботи, висвітлено її теоретичне та практичне значення.

Розділ 1 «Податково-правовий статус зобов'язаних осіб» складається із трьох підрозділів та присвячений теоретичному аналізу питань податково-правового статусу зобов'язаних осіб, які беруть участь у податкових правовідносинах, проведенню їх класифікації, характеристиці незалежної професійної діяльності як критерію виокремлення самозайнятих осіб серед зобов'язаних учасників податкових відносин.

У *підрозділі 1.1 «Система зобов'язаних осіб як учасників податкових відносин»* підкреслюється важливість одного з найбільш принципових критеріїв класифікації платників – режиму реалізації ними податкового обов'язку. Обґрунтовано поділ зобов'язаних учасників податкових відносин на загальних і спеціальних: перші реалізують обов'язки по сплаті податків і зборів на загальних засадах, для чого не потрібно отримання спеціальних дозволів, ліцензій тощо, тоді як спеціальні зобов'язані суб'єкти оподаткування реалізують його в більш ускладненому податковому режимі. У цій ситуації їм недостатньо загальної податкової реєстрації – йдеться про легалізацію принципових особливостей, які характеризують даного платника (платник податку на додану вартість, суб'єкт малого підприємництва і т.д.).

Наголошується, що податкові правовідносини за участю осіб, що сприяють сплаті податків, характеризуються складністю суб'єктного складу. Констатується виникнення податкових відносин між платниками податків і зборів та державою або територіальною громадою (залежно від типу платежу – загальнодержавного або місцевого) та вказується, що ці суб'єкти (платник та контролюючий орган як представник держави) є обов'язковими учасниками

податкових відносин. У якості третіх суб'єктів виокремлюються особи, що сприяють сплаті податків.

У підрозділі 1.2 «Незалежна професійна діяльність як критерій виокремлення самозайнятих осіб серед зобов'язаних учасників податкових відносин» звертається увага на конституційний аспект регулювання зайнятості із посиланням на конкретні статті Конституції України. Вказується, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки (ст.13), кожна людина має право на вільний та всебічний розвиток своєї особистості (ст.23), кожен має право на результати своєї інтелектуальної й творчої діяльності (ст.41), кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом (ст.42), право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї (ст.48), а також право заробляти собі на життя працею, яку вона вільно обирає (ст.43), кожному гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості (ст.54).

Аргументовано позицію щодо необхідності формування політики розвитку самозайнятості населення, що має вагоме значення у фінансово-правовому аспекті. Доведено, що розвиток самозайнятості сприятиме підвищенню надходжень до бюджетів різних рівнів. Обґрунтовується це більшою ефективністю роботи самозайнятої особи, ніж у працівника за наймом, через більшу власну вмотивованість в одержанні кращих результатів від своєї діяльності.

Виокремлюється група самозайнятих осіб, які мають юридичну освіту, до кола яких включаються тільки адвокати і нотаріуси. Особливістю реалізації статусу цих осіб є узгодження прав і обов'язків, які характеризують їх власний податковий обов'язок, і прав і обов'язків, що виражають їх статус представника платника податків.

Констатується, що статус суб'єкта, який здійснює незалежну професійну діяльність, забезпечує законність застосування певних податкових звільнень. Коли фізична особа, яка здійснює незалежну професійну діяльність, не реєструє себе як суб'єкт, що здійснює таку діяльність, вона не має права зменшувати свій оподатковуваний дохід на суму підтверджених витрат, понесених у процесі здійснення такої діяльності. Приділяється увага особливості оподаткування осіб, які займаються професійною діяльністю, що полягає у можливості не утримувати податок на доходи фізичних осіб суб'єктами господарювання при виплаті таким особам доходів, безпосередньо пов'язаних з їх діяльністю. Реалізація цього механізму потребує попереднього надання такою фізичною особою копії свідоцтва про взяття її на податковий облік як особи, яка здійснює незалежну професійну діяльність.

Звертається увага на статус самозайнятих осіб та регулювання їх оподаткування в країнах Європи, де під самозайнятістю розуміється така комерційна діяльність, яка здійснюється виключно за рахунок власної робочої сили й на себе, а не від імені роботодавця та за наймом у нього. Відповідно до сумісної на міжнародному рівні Європейської системи рахунків 1995 (ЄСКА), пізніше - Європейської системи рахунків (далі - ЄСР 2010 або ЄСР), до неї

віднесено працівників, що працюють поза наймом, та неоплачуваних сімейних працівників (за австрійським, швейцарським та іншими законодавствами).

У підрозділі 1.3 «Види самозайнятих осіб та їх облік» запропоновано серед зобов'язаних осіб, правосуб'єктність яких формується переважно за рахунок податкових обов'язків, виокремлювати коло осіб, для яких умовою діяльності є обов'язкова їх державна реєстрація у відповідному уповноваженому органі, наслідком чого є отримання свідоцтва про реєстрацію чи іншого документа (дозволу, сертифіката тощо), що підтверджує їх право на ведення незалежної професійної діяльності. Перш за все це стосується нотаріусів та адвокатів. Така реєстрація повинна здійснюватися: а) за основним місцем обліку – їх місцем проживання; б) за неосновним місцем обліку – місцем розташування (реєстрації) їх рухомого і нерухомого майна, об'єктів оподаткування або об'єктів, які пов'язані з оподаткуванням або через які провадиться діяльність. Реалізуючи облікові обов'язки, платник податків зобов'язаний: 1) стати на облік у відповідних органах за основним та неосновним місцем обліку; 2) повідомляти про всі об'єкти оподаткування і об'єкти, пов'язані з оподаткуванням, в контролюючі органи за місцезнаходженням таких об'єктів. На підставі цього формуються відомості про фізичну особу - платника податків, які включаються до відповідного податкового реєстру.

Обов'язковому обліку у контролюючих органах підлягають і фізичні особи-підприємці, і фізичні особи, що провадять незалежну професійну діяльність. Така вимога не виключає ситуації, коли фізична особа – підприємець одночасно займається і незалежною професійною діяльністю. При цьому така особа, яка фактично суміщує обидва статуси, обліковується в податкових органах як фізична особа – підприємець, та додатково реєструватися як самозайнята особа не повинна. Встановлено суттєвий вплив факту реєстрації платником податків податково-правового статусу самозайнятої особи на порядок її оподаткування податком на доходи фізичних осіб. Проявляється це у неможливості враховувати витрати від діяльності самозайнятої особи та зменшувати на їх суму базу оподаткування податком на доходи фізичних осіб у разі неотримання довідки про взяття на облік особою, яка провадить незалежну професійну діяльність.

Визначаються заходи підтримки діяльності самозайнятих осіб, серед яких є податкові пільги, пільгове кредитування та інші види гарантованої державної фінансової допомоги, які широко використовуються за кордоном. З огляду на це проаналізовано іноземний досвід. Так, в Іспанії у перші п'ять років, а в Німеччині — у перші два роки, свого існування малі підприємства та приватні підприємці (самозайняті особи) звільняються від сплати будь-яких податків. У Німеччині для цих суб'єктів зменшено відрахування до фондів соціального страхування, а в Італії – введено річний мораторій на іпотечні виплати. У Франції щойно створені малі підприємства та зареєстровані приватні підприємці (самозайняті особи) звільняються не лише від сплати відрахувань до фондів соціального страхування, й узагалі від усіх податків, якщо вони утворені

(зараєстровані) на територіях, визнаних депресивними. У Канаді цим суб'єктам дозволяється перераховувати кошти, які вони повинні сплачувати як податок з прибутку, у фонди сприяння малому та середньому бізнесу. Запропоновано запроваджувати подібні заходи на території України, що стане підґрунтям сприятливого інвестиційного клімату та дозволить стрімко розвиватися українським підприємцям та самозайнятим особам.

Розділ 2 «Диференціація податково-правового статусу залежно від видів самозайнятих осіб» складається з трьох підрозділів, у яких висвітлено основні підходи до визначення правосуб'єктності, її структури, а також охарактеризовано податково-правовий статус окремих різновидів самозайнятих осіб залежно від виду діяльності, яким вони займаються.

У підрозділі 2.1 *«Правосуб'єктність учасників податкових відносин»* робиться акцент на вирішальному значенні належної регламентації процедур виконання обов'язків з реєстрації платників податків, обчислення грошового зобов'язання, ведення ними податкового обліку, безпосередньої сплати податку, формування та подання податкових звітних документів тощо. При цьому підкреслюється, що реалізація всіх цих процедур стає неможливою без належного закріплення прав та обов'язків всіх учасників податкових відносин, тобто без врегулювання питання щодо їх правового статусу. Проаналізовано й узагальнено послідовність закріплення законодавцем прав та обов'язків зобов'язаних осіб: першим є обов'язок стати на облік, другим – обов'язок з ведення обліку доходів і витрат, потім закріплено обов'язок подання звітності і тільки після цього закріплено обов'язок сплачувати податки та збори у встановлені чинним податковим законодавством строки.

Запропоновано диференційований підхід до визначення правового статусу індивідуальних та колективних суб'єктів, які нерозривно пов'язані між собою, хоча й різні за своєю природою. Правовий статус особи базується на природних правах людини, тоді як правовий статус колективних суб'єктів права не однаковий і визначається тим, хто є носієм статусу: юридичні особи (державні і недержавні органи, підприємства, організації, установи), держава і її структурні одиниці, народ, соціальні спільноти тощо. При цьому вказується на вплив сукупності прав певного платника на права інших учасників податкових відносин. Наприклад, по різному оподатковуються податком на додану вартість операції між звичайними платниками цього податку й тими, що використовують спеціальний податковий режим у вигляді сплати єдиного податку. Вагоме значення має статус податкового резидента в оподаткуванні, або можливість визначення статусу податкового агента тощо.

У підрозділі 2.2 *«Податково-правовий статус нотаріусів як самозайнятих осіб»* доводиться важливість діяльності нотаріусів та адвокатів, які є найбільш помітними різновидами самозайнятих осіб, що беруть участь майже у всіх правових відносинах, з якими стикається особа. Така знаковість подібних суб'єктів вимагає встановлення особливого режиму їх обліку та реєстрації, що обумовлено необхідністю щокварталу подавати до контролюючого органу інформації про посвідчені ним договори. Звітна інформація має включати і

відомості про вартість майна, операції з яким проведені в правочинах, що засвідчив нотаріус. Безпосередньо з цим пов'язані і його функції податкового представника, коли йдеться про обов'язок надати відомості про суму сплаченого податку, а також інформацію про видачу свідоцтва про право на спадщину та/або посвідчення договорів дарування.

Доведено подвійність правового статусу нотаріуса в податкових відносинах. Виходячи зі змісту конкретних податкових правовідносин, у яких нотаріус є учасником, він може відігравати роль платника податків або суб'єкта інформаційного обміну (особи, що сприяє сплаті податків і зборів).

Проведено диференціацію процедур набуття статусу самозайнятих осіб нотаріусами та адвокатами. Запропоновано вирізняти два рівні деталізації: зовнішній та внутрішній. Якщо зовнішній рівень передбачає розмежування на підставі характеру діяльності (нотаріус чи адвокат), то внутрішній стосується особливостей реалізації певного виду діяльності (нотаріальної). При цьому виокремлюються два підходи: облік залежно від місця проживання нотаріуса та місця його роботи. Місцем проживання при цьому вважається адреса, що зазначена в паспорті як адреса реєстрації фізичної особи. Місце розташування робочого місця (контори) приватного нотаріуса визначається відповідно до реєстраційного посвідчення про реєстрацію приватної нотаріальної діяльності.

Для самозайнятих осіб перша складова податкового обов'язку в широкому сенсі (облік, сплата, звітність) набуває специфічних процедур реалізації. Утім, специфічність обліку стосується лише обліку зобов'язаних осіб, тоді як облік об'єктів оподаткування здійснюється на загальних підставах. Особи, що мають намір здійснювати незалежну професійну діяльність, зобов'язані стати на облік в контролюючих органах, на підставі чого вони отримують довідку про взяття на облік. Це фактично і є юридичним фактом, який породжує відповідні правові наслідки – формалізацію спеціального суб'єкту податкових правовідносин, який з цього моменту і має реалізовувати свої права та обов'язки.

Доведено, що діяльність нотаріусів є одним із найяскравіших прикладів інституту податкового представництва в сучасній правовій системі України. Йдеться про специфічного суб'єкта, якому не лише делегується правообов'язок, а і який має можливість його реалізовувати. З одного боку, податковий представник (або податковий агент) має: а) право утримати кошти у платника податку; б) можливість утримати такі кошти; в) виконати податковий обов'язок платника, а не власний. З іншого боку, податковий представник зобов'язаний реалізувати всі ці дії в інтересах публічного суб'єкта (держави чи територіальної громади – залежно від того, хто є отримувачем коштів). Саме тому інші обов'язки податкового агента та платника податку на доходи фізичних осіб приватний нотаріус виконує за основним місцем обліку. Інформація про видачу свідоцтва про право на спадщину та/або посвідчення договорів дарування подається нотаріусом до контролюючого органу за місцем розташування робочого місця.

Спеціальний статус фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, передбачає спеціальні процедури ведення обліку доходів і витрат від

такої діяльності. Облікові обов'язки приватних нотаріусів багато в чому збігаються із звітними, бо підсумковий облік фактично і означає складання та подання податкової декларації. Вони подають податкову декларацію за результатами звітного року у строки, передбачені для платників податку на доходи фізичних осіб (до 1 травня року, що настає за звітним).

Встановлено принципові особливості впливу статусу приватного нотаріуса на реалізацію процедур настання відповідальності при неналежній реалізації податкового обов'язку. Під час посвідчення нотаріусом договору купівлі-продажу (міни) нерухомого або рухомого майна між фізичними особами відбувається перевірка лише наявності документа, що засвідчує оціночну вартість такого майна, та документа про сплату податку до бюджету стороною (сторонами) договору. При цьому особою, відповідальною за нарахування, утримання та сплату (перерахування) такого податку, залишається платник податку – фізична особа, а не нотаріус. Виходячи з цього, і відповідальність за несплату такого податку залишається на самому платнику. На нотаріуса не покладається обов'язок перевіряти правильність оцінки вартості майна.

У підрозділі 2.3 «Податково-правовий статус інших самозайнятих осіб» досліджено права та обов'язки окремих категорій самозайнятих осіб. Основна увага приділяється правовому статусу арбітражних керуючих. Характеризуючи діяльність цих суб'єктів як ліцензовану запропоновано розмежовувати отримання ліцензії та реєстрацію як самозайнятої особи в контролюючих органах.

Проведено аналіз вимог та обмежень, які висуваються до арбітражних керуючих, зокрема: 1) наявність статусу громадянина України; 2) повна вища юридична або економічна освіта; 3) стаж роботи за фахом не менше трьох років (або одного року на керівних посадах) після отримання повної вищої освіти; 4) проходження навчання та стажування протягом шести місяців у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства; 5) володіння державною мовою; 6) складення кваліфікаційного іспиту. При цьому з'ясовано, що особливістю статусу арбітражного керуючого є імперативна вимога з підтримання актуальності знань та навичок такого спеціального суб'єкта, виконання якої здійснюється шляхом встановлення обов'язку один раз на два роки підвищувати кваліфікацію арбітражного керуючого.

В рамках проведення характеристики процедур набуття правового статусу самозайнятої особи запропонована класифікація обмежень для осіб, що бажають стати арбітражним керуючим, та виокремлено дві їх групи. Перша включає обмеження об'єктивного характеру (на кшталт неможливості виконувати обов'язки арбітражного керуючого за станом здоров'я). Друга група передбачає попередню участь інших осіб або органів, які впливають на загальний правовий статус фізичної особи. Такі обмеження виключають можливість стати арбітражним керуючим обмежено дієздатних чи недієздатних осіб; осіб, які мають судимість за вчинення корисливих злочинів або заборону обіймати керівні посади тощо. Окрім того, не можуть бути арбітражними керуючими особи, яким відмовлено в наданні допуску до державної таємниці (у

випадках, коли такий допуск є необхідним для виконання обов'язків арбітражного керуючого). Вказані обмеження обумовлюють появу специфічних процедур визначення кола осіб, що мають намір набути спеціального податково-правового статусу самозайнятої особи.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено нове вирішення наукового завдання щодо вдосконалення правового регулювання статусу самозайнятих осіб як платників податків на основі досягнень науки фінансового права, розробки та обґрунтування шляхів розвитку чинного податкового законодавства України, зокрема:

1. Джерелом прав та обов'язків, які складають правовий статус представника (яким можуть виступати певні різновиди самозайнятих осіб) при уповноваженому представництві, є цивільно-правовий договір на представництво інтересів, укладений між платником податків або законним представником та представником за довіреністю. У даному разі спостерігається сполучення податкових та цивільних норм при визначенні правового статусу уповноваженого представника платника податків.

2. Доведено, що державні доходи при сплаті податків і зборів самозайнятими особами не завжди формуються за рахунок майна платника. Це обумовлено двома особливими чинниками: 1) майно платника може бути джерелом доходу тільки у разі майнового оподаткування, тоді як при сплаті прибуткових податків джерелом є дохід або прибуток – зовсім інші категорії; 2) не завжди податок сплачується учасником податкових відносин з власних коштів – податковий агент зобов'язаний обрахувати та сплатити податок з платника за рахунок його коштів, а не власних.

3. Факт набуття платником податків податково-правового статусу самозайнятої особи суттєво впливає на порядок її оподаткування податком на доходи фізичних осіб. У разі неотримання довідки про взяття на облік особою, яка провадить незалежну професійну діяльність, об'єктом оподаткування є доходи, отримані від такої діяльності без урахування витрат.

4. Охарактеризовано процедури позбавлення статусу самозайнятої особи при здійсненні нею функцій арбітражного керуючого, які реалізуються за наявності підстав, що поділяються на дві групи: а) підстави, не пов'язані з порушенням податковим керуючим чинного законодавства (добровільна письмова заява фізичної особи, неможливість виконувати свої повноваження за станом здоров'я, визнання його недієздатним чи обмежено дієздатним, безвісно відсутнім або померлим, його смерть тощо); б) підстави деліктного характеру, які виникають внаслідок порушення арбітражним керуючим порядку виконання покладених на нього обов'язків (набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього, накладення дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого, подання неправдивих відомостей, необхідних для отримання свідоцтва про право на

здійснення діяльності арбітражного керуючого, скасування допуску до державної таємниці за порушення арбітражним керуючим законодавства у сфері охорони державної таємниці тощо).

5. Виокремлено характерну рису окремих учасників податкових відносин, що полягає в наявності у них одночасно статусу державних службовців та платників податків. Державні нотаріуси в частині оплати праці та пенсійного забезпечення прирівнюються до державних службовців відповідних категорій, а стаж їх роботи в державних нотаріальних конторах зараховується до стажу державної служби. Приватні ж нотаріуси відповідно до Податкового кодексу України є самозайнятими особами, що обумовлює особливості їх правового статусу як платника податку.

6. Констатовано вплив сукупності прав певного платника на іншого при їх реалізації в рамках різних податково-правових режимів або суб'єктами із різним податково-правовим статусом. Зовсім по-різному будуть оподатковуватися податком на додану вартість операції між звичайними платниками цього податку і тими, що використовують спеціальний податковий режим у вигляді сплати єдиного податку. Чимале значення також має статус податкового резидента в оподаткуванні або можливість визначення статусу податкового агента тощо.

7. Доведена хибність позиції, відповідно до якої формування державних доходів відбувається за результатами економічної діяльності платників податків. Нівелюється вона можливістю застосування спеціальних податкових режимів, коли при переході на сплату єдиного податку у складі першої або другої групи передбачена необхідність його сплати щомісячно у розмірі 10 або 20 відсотків мінімальної заробітної плати (залежить від групи) незалежно від того, отримав такий платник дохід чи ні. Іншими словами, навіть у разі відсутності діяльності та, відповідно, доходу податковий обов'язок має виконуватися. Тобто формування доходів територіальної громади (єдиний податок відноситься до категорії місцевих) відбувається незалежно від результатів економічної діяльності платника податків.

8. Встановлено подвійність наслідків запровадження в нашій державі обов'язкового страхування окремих категорій самозайнятих осіб. З одного боку, такі вимоги зменшують базу оподаткування і відповідно до цього зменшують надходження до бюджетів. З другого боку, шляхом певної централізації та публічної легалізації подібної діяльності формуються більш надійні гарантії щодо користувачів послугами нотаріусів. Запровадження обов'язкового страхування діяльності нотаріусів сприятиме розвитку діяльності цієї категорії самозайнятих осіб, що у довгостроковій перспективі приведе до збільшення податкових надходжень до держави від їх діяльності.

9. Самозайнятих осіб за реєстраційною ознакою запропоновано поділяти на дві групи. Перша включає осіб, які мають обов'язково реєструватися як самозайняті; друга – осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність та окремо не реєструються самозайнятими особами. До кола останніх відносяться

особи, що беруть участь у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності.

10. Запропоновано зобов'язаних учасників податкових відносин поділяти на загальних і спеціальних. Перші реалізують обов'язки по сплаті податків і зборів на загальних засадах, для чого не потрібно отримання спеціальних дозволів, ліцензій, інших документів, тоді як спеціальні зобов'язані суб'єкти оподаткування реалізують податковий обов'язок в більш ускладненому податковому режимі. Останнім недостатньо загальної податкової реєстрації – йдеться про легалізацію принципів особливостей, які характеризують даного платника (платник податку на додану вартість, суб'єкт малого підприємництва і т.д.). Спеціальний суб'єкт податкових правовідносин характеризується набором прав та обов'язків, які віддзеркалюють специфічність його діяльності, що породжує і обов'язок справляння податкових платежів, не притаманних для загальної кількості платників або справляння звичайних податків та зборів у специфічних формах та режимах.

11. Визначено особливість податково-правового статусу арбітражного керуючого як самозайнятої особи, що полягає у наявності імперативної вимоги з підтримання актуальності знань та навичок цього спеціального суб'єкта. Виконання цієї вимоги здійснюється шляхом встановлення обов'язку один раз на два роки підвищувати кваліфікацію арбітражного керуючого.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у вітчизняних наукових фахових виданнях

1. Іванова С. С. Незалежна професійна діяльність: податково-правовий аспект. *Форум права*. 2014. № 2. С. 154-159.
2. Іванова С. С. Правове регулювання оподаткування доходів приватних нотаріусів. *Митна справа*. 2013. № 5(2.2). С. 154-159.
3. Іванова С. С. Співвідношення власних податкових обов'язків та обов'язків, які постають із реалізації функцій податкового представництва особами, які здійснюють незалежну професійну діяльність. *Право і суспільство*. 2014. № 4. С. 193-197.
4. Іванова С. С. Правове регулювання учета самозанятых лиц. *Право і Суспільство*. 2014. № 5. С. 152-158.

Стаття у міжнародному науковому виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз

1. Іванова С. С. Самозанятые лица как субъекты налоговых правоотношений. *Налоги и налогообложение*. 2014. № 1(115). С. 44-48.

Матеріали науково-практичних конференцій

1. Іванова С. С. До питання щодо податкового обліку осіб, які займаються незалежною професійною діяльністю. Юридична осінь 2013 року. *Всеукраїнська науково-практична конференція молодих учених та здобувачів* : збірник тез доповідей та наукових повідомлень. (Харків, 14 листопада 2013 р.). – Харків : Право, 2013. С. 197-199
2. Іванова С. С. Правове регулювання сплати податку на доходи особами, які здійснюють незалежну професійну діяльність. *Актуальні проблеми публічного та приватного права* : тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції за ред. В.М. Огаренка, А.О. Монаєнка та ін. (м. Запоріжжя, 25 жовтня 2013 р.). Запоріжжя: КПУ, 2013. С. 132-135
3. Іванова С. С. До питання щодо податкової звітності осіб, які реалізують незалежну професійну діяльність. *Проблемні питання застосування Податкового кодексу України при вирішенні спорів адміністративними судами*: матеріали наук-практ круглого столу (м. Краматорськ, 12 грудня 2014 р.) – Харків : Право, 2014. С. 36-38
4. Іванова С. С. Оподаткування доходів приватних нотаріусів та податок на доходи приватних нотаріусів: співвідношення понять. *Вороновські читання (Фінансове право : сучасний стан та перспективи)* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. / Редкол.: А. П. Гетьман, М. П. Кучерявенко, Н. Ю. Пришва та ін. (м. Київ, 5 жовтня 2016 р.). Київ : Асоціація фінансового права України, 2016. С. 63-66.
5. Іванова С. С. Щодо питання про реалізацію податкового обов'язку окремими категоріями учасників податкових відносин. *Вороновські читання (Співвідношення матеріального та процесуального в регулюванні фінансових відносин)* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. / Редкол.: А. П. Гетьман, М. П. Кучерявенко, Т. А. Латковська та ін. (м. Чернівці, 4-5 жовтня 2017 р.). Харків : Асоціація фінансового права України, 2017. С. 72-74.

АНОТАЦІЯ

Іванова С. С. Податково-правовий статус самозайнятих осіб в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь, 2017.

У роботі досліджено систему зобов'язаних осіб як учасників податкових відносин і визначено місце самозайнятих осіб при реалізації ними власного податкового обов'язку та здійсненні інших функцій, обумовлених наявністю статусу самозайнятої особи. Зобов'язаних учасників податкових відносин диференційовано на загальних і спеціальних. Аргументовано позицію щодо необхідності формування політики розвитку самозайнятості населення. Констатовано, що статус суб'єкта, який здійснює незалежну професійну

діяльність, забезпечує законність застосування певних податкових звільнень. Запропоновано серед зобов'язаних осіб виокремлювати коло осіб, для яких умовою діяльності є обов'язкова державна реєстрація у відповідному уповноваженому органі. Доведено подвійність правового статусу нотаріуса в податкових відносинах. Проведено диференціацію процедур набуття статусу самозайнятих осіб нотаріусами та адвокатами. З'ясовано особливості правового статусу арбітражних керуючих.

Проаналізовано статус самозайнятих осіб та регулювання їх оподаткування в країнах Європи. Визначено заходи підтримки діяльності самозайнятих осіб, серед яких податкові пільги, пільгове кредитування та інші види гарантованої державної фінансової допомоги, які широко використовуються за кордоном. Запропоновано запроваджувати подібні заходи на території України.

Ключові слова: адвокат; арбітражний керуючий; незалежна професійна діяльність; нотаріус; платник податку; правовий статус; самозайнята особа.

АННОТАЦИЯ

Иванова С. С. Налогово-правовой статус самозанятых лиц в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право. – Университет государственной фискальной службы Украины. – Ирпень, 2017.

В работе исследована система обязанных лиц как участников налоговых отношений и определено место самозанятых лиц при реализации ими собственной налоговой обязанности и осуществлении других функций, обусловленных наличием статуса самозанятого лица. Предлагается обязанных участников налоговых отношений разделить на общих (реализуют обязанности по уплате налогов и сборов на общих основаниях) и специальных (реализуют эти обязанности в более усложненном налоговом режиме, когда требуется легализация принципиальных особенностей).

Дана характеристика независимой профессиональной деятельности с акцентом на конституционном аспекте регулирования занятости. Приведены аргументы в пользу необходимости формирования политики развития самозанятости населения, имеющей большое значение в финансово-правовом аспекте. Доказано, что развитие самозанятости будет способствовать повышению поступлений в бюджеты разных уровней. Обосновывается это более высокой эффективностью работы самозанятого лица, чем работника по найму, из-за большей личной мотивированности получить лучший результат своей деятельности.

Констатируется, что статус субъекта, осуществляющего независимую профессиональную деятельность, обеспечивает законность применения определенных налоговых освобождений. Если физическое лицо, ведущее

независимую профессиональную деятельность, не регистрируется в качестве субъекта, осуществляющего такую деятельность, оно не вправе уменьшать свой налогооблагаемый доход на сумму подтвержденных расходов, понесенных в процессе осуществления такой деятельности.

Предложено среди обязанных лиц, правосубъектность которых формируется преимущественно за счет налоговых обязанностей, выделять круг лиц, для которых условием деятельности является обязательная государственная регистрация в соответствующем уполномоченном органе, следствием чего является получение свидетельства о регистрации или другого документа (разрешения, сертификата и т.п.), подтверждающего их право на ведение независимой профессиональной деятельности. Обязательному учету в органах государственной налоговой службы подлежат и физические лица - предприниматели, и физические лица, осуществляющие независимую профессиональную деятельность. Данное требование не исключает ситуации, когда физическое лицо-предприниматель одновременно занимается и независимой профессиональной деятельностью. При этом такое лицо, которое фактически совмещает оба статуса, учитывается в налоговых органах как физическое лицо-предприниматель и дополнительно регистрироваться в качестве самозанятого лица не должно.

Обращается внимание на статус самозанятых лиц и регулирование их налогообложения в странах Европы, где под занятостью понимается коммерческая деятельность, осуществляемая исключительно за счет собственной рабочей силы и на себя, а не от имени работодателя и по найму у него. Определяются меры поддержки деятельности самозанятых лиц, среди которых налоговые льготы, льготное кредитование и другие виды гарантированной государственной финансовой помощи, широко используемые за рубежом. Проанализирован опыт Испании, Германии, Франции, Канады, где только что созданные малые предприятия освобождаются от уплаты ряда общеобязательных платежей на определенный период. Предложено вводить подобные мероприятия на территории Украины, что будет благоприятствовать улучшению инвестиционного климата и позволит быстро развиваться украинским предпринимателям и самозанятым лицам.

Сделан акцент на решающем значении надлежащей регламентации процедур выполнения обязанностей по регистрации налогоплательщиков, исчисления денежного обязательства, ведения ими налогового учета, непосредственной уплаты налога, формирования и представления налоговых отчетных документов. При этом подчеркивается, что реализация этих процедур становится невозможной без надлежащего закрепления прав и обязанностей всех участников налоговых отношений, то есть без урегулирования вопроса об их правовом статусе. Рассмотрена последовательность закрепления законодателем прав и обязанностей обязанных лиц.

Аргументированно утверждается важность деятельности нотариусов и адвокатов, являющихся наиболее заметными разновидностями самозанятых лиц, поскольку принимают участие почти во всех правовых отношениях.

Исследованы их функции налогового представителя, когда речь идет об обязанности предоставить сведения о сумме уплаченного налога, а также информацию о выдаче свидетельства о праве на наследство или удостоверении договоров дарения. Доказана двойственность правового статуса нотариуса в налоговых отношениях. Исходя из содержания конкретных налоговых правоотношений, в которых нотариус является участником, он может играть роль налогоплательщика или субъекта информационного обмена (лица, способствующего уплате налогов и сборов). На основании дифференциации процедур получения статуса самозанятых лиц нотариусами и адвокатами предложено выделять два уровня детализации – внешний и внутренний. Установлены принципиальные особенности влияния статуса частного нотариуса на реализацию процедур наступления ответственности при ненадлежащей реализации налоговой обязанности.

Значительное внимание уделено правовому статусу арбитражных управляющих. Предложено разграничивать получение лицензии и регистрацию в качестве самозанятого лица в контролирующих органах. Проведен анализ требований и ограничений, предъявляемых к арбитражным управляющим, в частности: 1) наличие статуса гражданина Украины; 2) полное высшее юридическое или экономическое образование; 3) стаж работы по специальности не менее трех лет (или одного года на руководящих должностях) после получения полного высшего образования; 4) прохождение обучения и стажировки в течение шести месяцев в порядке, установленном государственным органом по вопросам банкротства; 5) владение государственным языком; 6) сдача квалификационного экзамена. При этом установлено, что особенностью статуса арбитражного управляющего является императивное требование по поддержанию актуальности знаний и навыков этого специального субъекта, выполнение которого осуществляется путем установления обязанности один раз в два года повышать квалификацию арбитражного управляющего.

Ключевые слова: адвокат; арбитражный управляющий; независимая профессиональная деятельность; нотариус; плательщик налога; правовой статус; самозанятое лицо.

SUMMARY

Ivanova S. S. Tax legal status of self-employed persons in Ukraine. - On the rights of the manuscript.

Thesis for the degree of candidate in legal sciences, specialty 12.00.07 - administrative law and process; financial law; information law. – University of State Fiscal Service of Ukraine. – Irpin, 2017.

In this work the system of obligated persons as participants of tax relations is investigated and the place of self-employed persons is determined in the implementation of their own tax liability and the fulfillment of other functions determined by the status of a self-employed person. It is proposed to divide the

participants of tax relations into general and special ones. The position on the necessity of forming a policy of development of self-employment of the population is argued. It is stated that the status of an entity that carries out independent professional activities ensures the legality of the application of certain tax exemptions. It is proposed among the obligated persons to distinguish the circle of persons for whom the condition of activity is mandatory state registration in the appropriate authorized body. The dual legal status of the notary in tax relations is proved. The differentiation of procedures for acquiring the status of self-employed persons by notaries and attorneys was conducted. Considerable attention is paid to the legal status of arbitration managers

Attention is drawn to the status of self-employed persons and the regulation of their taxation in European countries. Measures to support the activities of self-employed persons, including tax privileges, preferential lending and other types of guaranteed state financial assistance, are widely used abroad. It is proposed to introduce similar measures on the territory of Ukraine.

Key words: lawyer; Arbitrage Manager; independent professional activity; notary; Taxpayer; Legal Status; self-employed person.

Підписано до друку 30.10.2017

Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк офсетний.

Друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим.

Зам. № 2

Друк ФОП «Белобрюхов Дмитро Вікторович»,

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

Серія ДК, № 4577 від 04.07.2013

04208, м. Київ, проспект Правди, 68